

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ วิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี โดยสรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขัง
2. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี
3. เพื่อพัฒนาการจัดการห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์
4. เพื่อให้บริการการอ่านแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางลพบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางลพบุรี จำนวน 1817 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้ใช้บริการห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี

ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด โดยการสุ่มแบบบังเอิญ หาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของยามานะ (Yamane) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดแล้ว ต่อจากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความถี่ในการใช้บริการห้องสมุด ระยะเวลาที่ใช้อ่านหนังสือ และจำนวนหนังสือที่อ่านในหนึ่งสัปดาห์ เหตุผลในการอ่าน

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี

5 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านงานเทคนิคห้องสมุด ด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด ด้านบุคลากรห้องสมุด และด้านอาคาร สถานที่และครุภัณฑ์ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ต่อการใช้บริการห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด แบบสอบถามมีความเชื่อมั่น เท่ากับ .925

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีการทางสถิติ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้ใช้บริการที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 300 คน เป็นผู้ชายมากที่สุด (ร้อยละ 93.7) มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี (ร้อยละ 58.3) สถานภาพโสด (ร้อยละ 54.7) จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 38.4) และระดับรอง คือ มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 33.7) ประกอบอาชีพก่อนต้องโทษเป็นลูกจ้างบริษัท/ห้างร้าน/เอกชน (ร้อยละ 36.3) และธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 31.7) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 4,000 – 7,000 บาท (ร้อยละ 51.4)

2. พฤติกรรมการใช้ห้องสมุด พบว่า ความถี่ในการเข้าใช้บริการมากที่สุด คือ 3–4 ครั้ง/สัปดาห์ (ร้อยละ 48.7) และ 1 – 2 ครั้ง/สัปดาห์ (ร้อยละ 31.7) เวลาที่ใช้อ่านหนังสือ 30 นาที – 1 ชั่วโมง (ร้อยละ 75.0) จำนวนหนังสือที่อ่านต่อสัปดาห์ 3 – 4 เล่ม (ร้อยละ 56.0) ในการใช้บริการห้องสมุด เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ (ร้อยละ 70.3) พักผ่อนและผ่อนคลายความตึงเครียด คลายเหงาให้เกิดความสบายใจ (ร้อยละ 64.3) รับข่าวสารต่าง ๆ ในสถานการณ์ปัจจุบัน (ร้อยละ 42.0) ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้บริการบ่อยครั้ง คือ นิตยสาร (ร้อยละ 58.0) หนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 57.3) หนังสือ (ร้อยละ 56.0) นวนิยาย/เรื่องสั้น (ร้อยละ 44.3) หมวดหนังสือที่ชอบศึกษาค้นคว้าหาความรู้ คือ ความรู้ทั่วไป (ร้อยละ 80.0) และวรรณคดี นวนิยาย (ร้อยละ 41.0)

3. ผู้ใช้บริการห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ ดังนี้

3.1 ด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด ($\bar{X} = 4.12$) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการ และกิจกรรมห้องสมุด ประกอบด้วย มีบริการการอ่านภายในห้องสมุด ไม่น้อยกว่า 5 วัน มีบริการห้องสมุดสาขา มีบริการ ยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ จัดแสดงแนะนำหนังสือใหม่ หนังสือน่าสนใจ บริการผู้ใช้ให้เข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการได้สะดวก รวดเร็ว จัดนิทรรศการให้ความรู้ตามวาระและโอกาสต่าง ๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน “ยอดนักอ่าน” จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน “แฟนพันธ์แท้” ห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีนำ “หนังสือ” มาให้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีนำ “วารสาร” มาให้บริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีนำ “หนังสือพิมพ์” มาให้บริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีนำ “สื่อโสตทัศน” มาให้บริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีนำ “วีซีดี / ดีวีดี” มาให้บริการ และจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องสมุดให้สวยงาม

3.2 ด้านอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.11$) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ ประกอบด้วย ห้องสมุดมีบรรยากาศเชิญชวนให้มาใช้บริการ ห้องสมุดมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ห้องสมุดมีพื้นที่ประมาณ 150 ตารางเมตร การจัดพื้นที่ภายในห้องสมุด มีมุมนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ มีพื้นที่ทำงานของบรรณารักษ์ มีที่นั่งอ่านประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่ห้องสมุด มีพื้นที่บริการสื่อโสตทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีมุม มสช. มีมุมการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมุมวิชาชีพ มีบริเวณซ่อมและเย็บเล่ม มีครุภัณฑ์พื้นฐาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ชั้นวางหนังสือ เคาเตอร์ยืม-คืน มีคอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้นข้อมูล มีผู้จัดนิทรรศการ มีเครื่องรับโทรทัศน์ มีเครื่องเล่นวีซีดี / ดีวีดี มีวัสดุอุปกรณ์การเตรียมเล่มหนังสือ การซ่อมและการเย็บเล่ม และมีการเก็บสถิติการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

3.3 ด้านบุคลากรห้องสมุด ($\bar{X} = 4.08$) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรห้องสมุด ประกอบด้วย บรรณารักษ์เป็นบุคลากรฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ มีผู้ช่วยบรรณารักษ์ 5 คน ผู้ช่วยบรรณารักษ์มีความรู้ด้านงานห้องสมุด และผู้ช่วยบรรณารักษ์มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้บริการ

3.4 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.05$) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสารสนเทศ ประกอบด้วย มีทรัพยากรสารสนเทศ ทั้งสิ่งสิ่งพิมพ์ โสตทัศน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทรัพยากรสารสนเทศมีเนื้อหาสนับสนุนการศึกษา การเรียนการสอน ทรัพยากรสารสนเทศมีเนื้อหาสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรีมีหนังสือสารคดีประมาณร้อยละ 70 มีวารสาร อย่างน้อย 5 ชื่อเรื่อง มีหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 3 ชื่อเรื่อง มีกฤตภาค จุลสาร ไปสเตอร์ไว้บริการตามความเหมาะสม และมีสื่อโสตทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 100 ชื่อเรื่อง

3.5 ด้านงานเทคนิคห้องสมุด ($\bar{X} = 4.05$) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานเทคนิคห้องสมุด ประกอบด้วย มีทะเบียนทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด มีการซ่อมบำรุงรักษาหนังสือและสื่อต่าง ๆ มีการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศตามระบบคิวอี้ มีเครื่องมือช่วยค้น เช่น ในรูปฐานข้อมูล และมีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศและคัดออกทุก 3 ปี

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ใช้บริการต่อการปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี

4.1 ด้านการบริหารจัดการ ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเรียงตามลำดับ ดังนี้ ระดับดี ดีมาก และพอใช้

4.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเรียงตามลำดับ ดังนี้ ระดับดี ดีมาก และพอใช้

4.3 ด้านงานบริการและกิจกรรมห้องสมุด ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเรียงตามลำดับ ดังนี้ ระดับดี ดีมาก และพอใช้

5. ข้อที่ควรปรับปรุง แก้ไขในภาพรวม

ในเรื่องการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในห้องสมุด ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเรียงตามลำดับ ดังนี้ ระดับดี ดีมาก และพอใช้

ด้านทรัพยากรสารสนเทศที่ผู้บริการต้องการให้จัดหาเพิ่มเติมมากที่สุด ได้แก่ หนังสือนวนิยาย หนังสือพิมพ์ หนังสือประเภทบันเทิง นิตยสาร และหนังสือเกี่ยวกับดาราศาสตร์ หนังสือหมวดที่ขอศึกษาค้นคว้าหาความรู้มากที่สุด ได้แก่ หนังสือนวนิยาย หนังสือพิมพ์ ความรู้ทั่วไป หนังสือเกี่ยวกับบันเทิง/ดาราศาสตร์ และวิธีดี

นักเขียนที่ผู้บริการชื่นชอบเป็นพิเศษ ในส่วนของนวนิยาย เรียงตามลำดับ คือ สุวรรณี สุคนธา, นิमित ภูมิถาวร, ว. ณ เมืองลุง, น.นพรัตน์, สุภา เทวกุล, พนมเทียนม และนักเขียนที่เขียนหนังสือนวนิยายทุกท่าน ส่วนหนังสือท่องเที่ยว นักเขียนที่ชื่นชอบเรียงตามลำดับ คือ พิศาล บุญผูก, วิทย์ แทนบุญ, และ ภาณุรัตน์ ศะสิทธิ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้ใช้บริการห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี เป็นผู้ชายมากที่สุด มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี สถานภาพโสด จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด และรองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพก่อนต้องโทษเป็นลูกจ้างบริษัท/ห้างร้าน/เอกชน และธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 4,000–7,000 บาท สอดคล้องกับผลการวิจัยของวาสนา ทองปัญญา (2550) ศึกษาเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 38 ปี มีสถานภาพโสด จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และยังคงคล้อยกับ การศึกษาของ ปุณยบุษ ศรีเสวก (2551) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาบริการห้องสมุดพร้อมปัญญาเรือนจำอำเภอชัยบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการห้องสมุดเป็นเพศชายทั้งหมด โดยมีอายุระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด การศึกษาของผู้ใช้บริการ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด อาชีพก่อนต้องโทษ มีอาชีพลูกจ้าง/บริษัท/ห้างร้าน เอกชนมากที่สุด จะเห็นว่าผู้ต้องขังในเรือนจำกลางลพบุรีส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น มีการศึกษาน้อยอยู่ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีกระบวนการคิด มีมุมมองหรือหาทางออกของชีวิตในทางผิด ทำผิดกฎหมาย เพราะเมื่อได้เรียนหนังสือน้อย ทำให้ต้องประกอบอาชีพที่มีรายได้ต่ำ ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในสังคม ทำให้กล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิดร้ายแรง เพื่อจะได้ค่าตอบแทนที่มากทัดเทียมกับคนอื่นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เฉอปาณณ์ ดีหนองโดน (2548) ที่พบว่า สาเหตุที่ผลักดันให้ก่อคดีความผิด คือ ภาวะบีบรัดทางเศรษฐกิจ มีความยากจน รู้เท่าไม่ถึงการณ์ การศึกษาอยู่ในระดับต่ำ หรือไม่ได้รับการศึกษาเลย และมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิด ในเรื่องปัจจัยทางสังคมวิทยา แนวคิดนี้อธิบายว่า โครงสร้างทางสังคม และกระบวนการทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ในครอบครัวบรรทัดฐานทางสังคม ตลอดจนสภาพทางเศรษฐกิจจกดต่ำ ค่าครองชีพสูง ภาวะการว่างงาน ความยากจน จะส่งผลผลักดัน ให้คนที่ “ขาดแคลนหรือขาดโอกาส” พยายามหาทางออกเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด จนแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ เช่น พฤติกรรมความรุนแรง พฤติกรรมที่ทำให้ได้มาซึ่งสิ่งของต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองมีฐานะเทียบเท่ากับคนอื่นในสังคม เป็นต้น (ฉันทนา บัณฑิตภาควิชาสังคม, 2549, หน้า 23-24) และจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ พฤติกรรมความรุนแรงต่อบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งมี 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ครอบครัวชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมความรุนแรงนั้น ไม่ใช่เป็นปัญหาเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งเท่านั้น แต่ปัญหาดังกล่าว นับเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญ ซึ่งทุกคนต้องช่วยกันหาแนวทางเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาหรือหาทางพัฒนาบุคคล เพื่อลดความเสี่ยงในการเป็นอาชญากรต่อไป

2. พฤติกรรมการใช้ห้องสมุด พบว่า ผู้ใช้บริการเข้าใช้บริการมากที่สุด คือ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ เวลาที่ใช้อ่านหนังสือ 30 นาที - 1 ชั่วโมง จำนวนหนังสือที่อ่าน 3 - 4 เล่มต่อสัปดาห์ การเข้ามาใช้บริการห้องสมุดนั้นเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ พักผ่อน และผ่อนคลายความตึงเครียด คลายเหงา ให้เกิดความสบายใจ รับข่าวสารต่างๆ ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้บริการบ่อยครั้ง คือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ หนังสือทั่วไป นวนิยาย/เรื่องสั้น หนังสือหมวดที่ชอบศึกษาค้นคว้าหาความรู้ คือ หมวด 000 เบ็ดเตล็ด ความรู้ทั่วไป และหมวด 800 วรรณคดีและหนังสือ

นวนิยาย ซึ่งสอดคล้องกับระดับการศึกษาที่ผู้ใช้บริการ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้พื้นฐานความรู้มีน้อย ความรู้ลึกซึ้งด้านวิชาการจึงมีไม่มาก หนังสือที่อ่านจึงเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เบ็ดเตล็ด ความรู้ทั่วไป และหนังสือนวนิยาย ซึ่งอ่านเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ลืมความทุกข์ ความวุ่นวายใจ ความเศร้าหมอง ปล่อยวางเรื่องต่าง ๆ ซึ่งไม่ว่าจะอ่านหนังสือประเภทใดก็ตาม การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งที่จะทำให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และพฤติกรรม ได้แก่คิดในการดำเนินชีวิต ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม และการอ่านยังเป็นการกระตุ้นการทำงานของเซลล์สมองให้ได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การอ่านจะช่วยส่งเสริมความรู้ ความคิดของคนให้เพิ่มพูนขึ้น ดังคำที่ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) กล่าวว่า “การอ่านทำให้คนเป็นคน โดยสมบูรณ์”

3. ผู้ใช้บริการห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ ดังนี้

3.1 ด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด ผู้ใช้บริการพึงพอใจในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากความใส่ใจในการให้บริการของบุคลากรที่สามารถช่วยเหลือ แนะนำผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนความพร้อมของครุภัณฑ์ที่ได้ปรับปรุง ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการได้ดีขึ้น และผู้ให้บริการเป็นกันเองกับผู้ใช้บริการ เนื่องจากผู้ช่วยบรรณารักษ์คือผู้ที่ได้คัดเลือกมาจากผู้ต้องขังชั้นดี

3.2 ด้านอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ ผู้ใช้บริการพึงพอใจในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการออกแบบ ปรับปรุง สถานที่ให้มีสี สัน โปรง โลง สบาย เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นสถานที่ผ่อนคลาย ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามคุณลักษณะที่ดีของห้องสมุด ดังที่คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต (2544, หน้า 41) ได้เสนอไว้ว่า ห้องสมุดต้องมีพื้นที่เพียงพอ สามารถค้นหาหนังสือได้สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเท ปราศจากเสียงรบกวน มีความปลอดภัย นอกจากนี้ ทองอยู่ แก้วไทรสะ (2543, หน้า 39-40) ยังกล่าวสนับสนุนว่า บรรยากาศภายในห้องสมุดเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดให้คนเข้ามาใช้บริการ ดังนั้นห้องสมุดควรจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้ใช้บริการอยากเข้ามาศึกษาค้นคว้า และใช้เวลาในห้องสมุด เช่น การมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ มีการจัดแต่งมุมต่าง ๆ ให้น่าสนใจ เช่น มุมอ่านหนังสือ มุมนิทรรศการ มีการทำความสะอาดภายในบริเวณต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ สำหรับข้อเสนอแนะที่ผู้ใช้บริการเสนอ ให้มีมาตรการในการป้องกันการส่งเสียงรบกวน เช่นการซ่อมดนตรี ซึ่งทางเรือนจำมีโครงการจัดตั้งชมรมดนตรีไทย และไม่มีสถานที่ในการฝึกซ้อมจึงมาขอใช้สถานที่ห้องสมุดในบางโอกาส จึงก่อให้เกิดเสียงรบกวน

3.3 ด้านบุคลากรห้องสมุด บรรณารักษ์เป็นบุคลากรฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ผู้ช่วยบรรณารักษ์มีความรู้ด้านงานห้องสมุด ผู้ช่วยบรรณารักษ์มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้บริการ และมีผู้ช่วยบรรณารักษ์ 5 คน ตามเกณฑ์ของมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ บรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ ปฏิบัติงานด้วยความมีใจใฝ่บริการ (service mind) ดังที่ผู้ใช้บริการเขียนเสนอว่า “บุคลากรห้องสมุดมีธรรมาจริย” สอดคล้องกับ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต (2544, หน้า7) กล่าวว่า บุคลากรต้องมีจรรยาบรรณ มีความสุขในการให้บริการ มีความขยัน มีมนุษยสัมพันธ์ พัฒนาความรู้ของตนอยู่เสมอ หากความรู้เพิ่มเติมในงานวิชาการต่าง ๆ ที่ห้องสมุดของตนให้บริการ เพื่อนำมาจัดบริการ สนองความต้องการของผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น

3.4 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้วยงบประมาณมีน้อยไม่เพียงพอสำหรับการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศใหม่มาให้บริการ สอดคล้องกับการศึกษาของสมศรี ประสาทแก้ว (2545) ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำเขต 6 พบว่าปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำเขต 6 ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร อาคารสถานที่คับแคบ งบประมาณไม่เพียงพอ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนมีน้อย และสื่อ/วัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ ปัญหา งบประมาณจึงเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ และมีส่วนสัมพันธ์กับการบริหารงานของห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรีอีกด้วย เนื่องจากห้องสมุดเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

3.5 ด้านงานเทคนิคห้องสมุด การปฏิบัติงานเทคนิคของห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี มีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศและคัดออกทุก 3 ปี มีเครื่องมือช่วยค้น มีทะเบียนทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด มีการซ่อมบำรุงรักษาหนังสือและสื่อต่าง ๆ และ มีการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศตามระบบคิวอี้ ซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าวเป็นขั้นตอนของงานเทคนิค โดยบรรณารักษ์ได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้ว ทำให้งานด้านนี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ใช้บริการต่อการปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี

4.1 ด้านการบริหารจัดการ ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเรียงตามลำดับ ดังนี้ ระดับดีดีมาก และพอใช้ จากการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี ในด้านบริหารจัดการที่ได้ปรับเปลี่ยนและตกแต่งภายในห้องสมุด โดยปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในจัดหาทรัพยากรสารสนเทศมาให้บริการ จากโครงการ “ราชภัฏเทพสตรีเพื่อชุมชน” จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ทั้งการจัดประกวดโครงการ “แฟนพันธุ์แท้” “ยอดนักอ่าน” ทำให้ห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรีสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องตามองค์ประกอบหลักของการบริหารจัดการ

ห้องสมุดที่ดี คือ การมีทรัพยากรสารสนเทศที่สมบูรณ์ หลากหลาย การจัดการบริการที่มีประสิทธิภาพ และผู้ให้บริการมีอัธยาศัยดี

4.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเรียงตามลำดับ ดังนี้ ระดับดี ดีมาก และพอใช้ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อทรัพยากรสารสนเทศของเรือนจำกลาง ลพบุรีอยู่ในระดับดี นั้น เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดโครงการ “ราชภัฏเทพสตรีเพื่อชุมชน” ขึ้น โดยนำทรัพยากรสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มาให้บริการ 1-2 เดือนต่อครั้ง ทำให้ห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย ทันสมัยมาบริการผู้ใช้ จึงทำให้มีทรัพยากรที่ตรงตามความต้องการ สามารถเข้าถึงได้สะดวก เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมาก ซึ่งสภาพทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดเรือนจำที่มีอยู่ ก่อนข้างเก่า ล้าสมัย ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากเรือนจำมีงบประมาณจำกัด ด้วยเหตุนี้จำนวนทรัพยากรสารสนเทศจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ดังนั้นการจัดสรรงบประมาณให้กับห้องสมุดควรมีการเพิ่มงบประมาณ เพื่อจะได้นำมาพัฒนาทั้งด้านจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและในส่วนอื่น ๆ

4.3 ด้านงานบริการและกิจกรรมห้องสมุด ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเรียงตามลำดับ ดังนี้ ระดับดี ดีมาก และพอใช้ ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่เสนอแนะมีข้อความเขียนเสนอแนะว่า “เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีอัธยาศัยดี” แสดงว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของอัธยาศัย ความเป็นกันเอง ซึ่งทำให้ผู้ใช้ไม่กลัวที่จะเข้ามาถาม หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่

ด้านการบริการภายในห้องสมุด ผู้ใช้ต้องการความเงียบสงบ เพื่อทำให้มีสมาธิในการศึกษาค้นคว้า มีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ในด้านการเปิดบริการ ผู้ใช้บริการเสนอแนะให้เปิดบริการห้องสมุดในวันเสาร์ อาทิตย์ เนื่องจากมีเวลาว่างและห้องสมุดเป็นที่เดียวที่สามารถอ่านหนังสือที่ชอบ มานั่งพักผ่อน เป็นการผ่อนคลายความเครียด ดังนั้น ห้องสมุดควรเปิดบริการในวันดังกล่าว เพราะว่าวัน เวลาในการให้บริการของห้องสมุดไม่สัมพันธ์กับเวลาที่เหมาะสมในการเข้าใช้บริการ การที่ห้องสมุดเปิดบริการตามเวลาราชการ ผู้ใช้บริการต้องทำงานในเวลาดังกล่าวเช่นกัน ทำให้ไม่สะดวกในการมาใช้บริการ ดังนั้นห้องสมุดจึงจำเป็นต้องขยายเวลาในการให้บริการเพิ่มมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ได้มากยิ่งขึ้น

5. ข้อที่ควรปรับปรุง แก้ไขในภาพรวม

ในเรื่องการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในห้องสมุด ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเรียงตามลำดับ คือ ระดับดี ดีมาก และพอใช้

5.1 ด้านทรัพยากรสารสนเทศที่ผู้ใช้บริการต้องการให้จัดหาเพิ่มเติมมากที่สุด ได้แก่ หนังสือนวนิยาย หนังสือพิมพ์ หนังสือประเภทบันเทิง นิตยสาร และหนังสือเกี่ยวกับดาราศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับหมวดหนังสือที่ขอศึกษาค้นคว้าหาความรู้มากที่สุด ได้แก่ หนังสือนวนิยาย หนังสือพิมพ์ ความรู้ทั่วไป หนังสือเกี่ยวกับบันเทิง/ดาราศาสตร์ และวีซีดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปุณยณัฐ ศรีเสวก (2551) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาบริการห้องสมุดพร้อมปัญญาเรือนจำ อำเภอรัญบุรี พบว่าด้านบริการผู้ใช้ต้องการให้จัดหา นิตยสาร สารคดี วารสารต่าง ๆ ให้มากขึ้น เนื่องจากผู้ต้องขังต้องการอ่านสิ่งพิมพ์ที่ให้ความเพลิดเพลิน เพื่อให้ลืมเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาส่วนตัว ผ่อนคลายความตึงเครียด และเหตุที่หนังสือดังกล่าวเป็นที่ต้องการมาก เมื่อระดับการศึกษาแล้ว ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้ไม่สามารถศึกษาเรื่องทางวิชาการได้ลึกซึ้งมากนัก ดังนั้นหนังสือที่ต้องการมากคือ นวนิยาย จนกระทั่งเกิดชมรมคนอ่านหนังสือขึ้นในเรือนจำ หนังสือที่อ่านส่วนใหญ่เป็นหนังสือนวนิยาย แต่ไม่ว่าจะอ่านหนังสือประเภทใดก็ตาม ก็นับว่าเป็นเรื่องดี เพราะหนังสือนวนิยายก็มีแง่คิดที่ดีแทรกอยู่ ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และยังให้ความเพลิดเพลินอีกด้วย ซึ่งถือว่าการเริ่มต้นการอ่านที่ดี สอดคล้องกับข้อคิดที่ว่า (พิรพัฒน์ วิมลรงค์รัตน์, 2552)

“...หนังสือที่ดี ต้องให้ข้อคิด ต้องมีความงดงามทางภาษา และต้องตอบโจทย์ของมันได้ เช่น หนังสือบันเทิงคดีอ่านแล้วต้องสนุก ผ่อนคลาย หนังสือสารคดีต้องมีข้อคิด ที่สำคัญหนังสือที่ดี ต้องมีข้อมูลครบ ทุกต้อง เพราะเด็กอาจจดจำข้อมูลที่ผิดพลาดได้ ส่วนความลึกของเนื้อหานั้น ก็จะขึ้นอยู่กับแต่ละวัย และความสนใจต่อหนังสือประเภทนั้นๆด้วย”

5.2 นักเขียนที่ผู้ใช้บริการชื่นชอบเป็นพิเศษ ในส่วนของนวนิยาย เรียงตามลำดับ คือ สุวรรณี สุคนธา, นิमित ภูมิถาวร, ว. ณ เมืองลุง, น.น.พรัตน์, สุภา เทวกุล, พนมเทียน, และนักเขียนที่เขียนหนังสือนวนิยายทุกท่าน ส่วนหนังสือท่องเที่ยว นักเขียนที่ชื่นชอบเรียงตามลำดับ คือ พิศาล บุญผูก, วิทย์ แทนบุญ และภานุรัตน์ สะลิรัตน์

ห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี หลังจากได้พัฒนารูปแบบการจัดห้องสมุดแล้ว ถ้าเทียบกับโครงการ 3 ดี ที่กระทรวงศึกษาธิการตั้งใจจะเนรมิต “ห้องสมุดโรงเรียน” ให้กลายเป็น “ห้องสมุด 3 ดี” ซึ่งประกอบด้วย การมีหนังสือดี มีบรรณารักษ์ที่ดี และการมีสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อปลูกฝังนิสัยการอ่านให้คนทุกกลุ่มทุกวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน รัฐบาลตั้งความหวังไว้ว่า

“...ใน 3 ปีข้างหน้า คือ ในปี 2555 ได้กำหนดเป้าหมายไว้ที่จะเพิ่มค่าเฉลี่ยการอ่านหนังสือของคนไทยเป็นเท่าตัว... โดยมียุทธศาสตร์สำคัญ คือ การพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ความสามารถด้านการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่าน...”

การพัฒนาห้องสมุดเรือนจำ ในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาล ในการจัดทำโครงการ 3 ดี ห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรีมีหนังสือดีที่หลากหลาย ทันสมัย โดย สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จัดทำโครงการ “ราชภัฏ เทพสตรีเพื่อชุมชน” นำทรัพยากรสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ ไลบรารี และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มา ให้บริการ 1-2 เดือนต่อครั้ง มีบรรณารักษ์ดี ที่สนใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อเชิญชวน ผู้ใช้ให้มาใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น และมีสภาพแวดล้อมที่ดี โดยการตกแต่งห้องสมุดเรือนจำให้มี สภาพ โปร่ง โล่ง สบาย ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้นห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี เป็นห้องสมุด 3 ดี ตามที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการเพื่อเป็นปัจจัยหนุนนำสู่ศตวรรษแห่งการอ่านแห่งชาติ.

คำชี้แจงเกี่ยวกับอุปสรรคหรือปัญหา

ห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรีเดิมเป็นเวทีคนตรีเก่า เมื่อจะสร้างห้องสมุดได้รื้อเวทีคนตรี โดยคงเสาไว้ที่เดิม ไม่ได้เทคานทำให้อาคารไม่ได้ตามแบบวิศวกรรม และมีรอยแตกร้าว เรือนจำ ได้เสนอให้กรมโยธามาตราตรวจสอบเพื่อแก้ไขโครงสร้างให้ได้แบบตามวิศวกรรม การตกแต่ง ห้องสมุดจึงยังทำได้เท่าที่จำเป็นเพื่อมิให้กระทบโครงสร้าง ผู้วิจัยได้มอบแบบที่จัดทำไว้ให้กับ ห้องสมุดเรือนจำกลางลพบุรี เพื่อดำเนินการต่อไปในอนาคต เมื่อ โครงสร้างถูกต้องตามแบบ วิศวกรรมแล้ว

ในส่วนของโครงการวิจัยได้ดำเนินการปรับปรุง ครุภัณฑ์ของห้องสมุดให้ดูสดใส มี สีสน และจัดวางครุภัณฑ์ให้ถูกต้อง เหมาะสม เพื่อให้ห้องสมุด โปร่ง โล่ง สบาย เหมาะเป็น สถานที่ผ่อนคลาย นั่งอ่านหนังสืออย่างมีความสุข